

Trump och Monroedoktrinen återkomst

Trump och Monroedoktrinen återkomst

Den 7 januari 2025 bekräftade USA:s tillträdande president Donald Trump vid en presskonferens i sitt residens Mar-a-Lago i Florida sin avsikt att inte bara göra Kanada till den 51:a staten i Amerikas förenta stater, utan också att annektera Panamakanalen och Grönland, om nödvändigt med våld. Kort efter att Kanadas premiärminister Justin Trudeau hade avgått i början av januari lade USA:s nye president ut en karta över USA där Kanada ingick. Detta uttalande, som vidarebefordrades och stöddes av Elon Musk, orsakade chock och bestörtning inte bara i Kanada utan också i Europa.

Frågan är om dessa uttalanden är enkla provokationer som syftar till att skapa en maktbalans, särskilt med Kanada, för att lösa tvister mellan de två länderna, eller om de avslöjar en djupare geopolitisk vision som är en del av en ny global geopolitik.

Låt oss först och främst komma ihåg att Donald Trump vill bryta med trilateralisterna och de neokonservativa som i årtionden har fört en politik med amerikanska krig runt om i världen för att genomdriva sina intressen under förevändning att bekämpa autokratier och utvidga de mänskliga rättigheterna. Det är därför möjligt att målet med Amerika först bör tolkas som en återgång till Monroedoktrinen och panamerikanismen, en önskan från Förenta staternas sida att under sitt befäl skapa en vidsträckt ö-kontinent Amerika, mäktigt både på sin arktiska sida genom Kanada och Grönland och på sin latinamerikanska sida genom att förvandla Mexikanska golfen till Amerikanska golfen och annektera Panamakanalen.

Monroedoktrinen är en av grundpelarna i USA:s utrikespolitik. I början av 1800-talet blev många latinamerikanska länder självständiga, särskilt efter de självständighetskrig som leddes av personer som Simón Bolívar och José de San Martín. USA, som hade förklarat sig självständigt 1776, följde noga omvälvningarna i Europa och Latinamerika. De fruktade att de europeiska makterna (Spanien, Frankrike, Ryssland m.fl.) efter Napoleonkrigen skulle försöka återerövra eller utvidga sina kolonier i Amerika.

Den 2 december 1823 fastställde president James Monroe principerna för det som skulle komma att bli Monroedoktrinen. Den första principen var "Amerika för amerikanerna". Den amerikanska kontinenten skulle inte längre vara öppen för europeisk kolonisering och varje europeisk intervention i Amerika skulle betraktas som ett hot mot Förenta staternas fred och säkerhet. Det är värt att komma ihåg den andra principen, "mutual non-intervention", eftersom Washington ett sekel senare uppenbarligen har glömt den. USA lovade att inte blanda sig i de europeiska stormakternas eller deras befintliga koloniers inre angelägenheter. Den tredje principen var att Monroedoktrinen blev en grundpelare i USA:s utrikespolitik.



Parallellt med Monroedoktrinen växte idén om panamerikanism fram, idén om att Amerika skulle förenas kring frågor av

gemensamt intresse. Panamerikanismen förespråkades av både USA och de latinamerikanska staterna. Vid Panamakongressen 1826 ville Simón Bolívar skapa en politisk och defensiv union mellan länderna i Latinamerika. Detta var grunden för en gemensam regional strategi. Å andra sidan skapades Panamerikanska unionen 1910 på USA:s initiativ, följt av Organisationen för amerikanska stater (OAS) 1948. Men Förenta staternas imperialism gentemot de andra amerikanska staterna kommer alltid att stå i strid med det jämlikhets- och solidaritetsideal som är oskiljaktigt från panamerikanismen.

Trump och Musk, som utan tvekan vill ersätta trilateralisternas och de neokonservativas imperialism med ett ambitiöst projekt och inte framstå som isolationister, återupplivar med sina uttalanden både Monroedoktrinen och panamerikanismen. Idén om ett samgående mellan Kanada och USA är utan tvekan det mest djärva av Trumps uttalanden. Ur USA:s synvinkel skulle det innebära flera fördelar. För det första större tillgång till naturresurser. Kanada har enorma reserver av naturresurser, t.ex. olja (tjärsand), gruvdrift (mineraler, metaller, sällsynta jordartsmetaller), skogsbruk och vatten (sötvattnen). En sammanslagning skulle ge USA direkt tillgång till dessa resurser, utan behov av handelsavtal eller tullrestriktioner.

För det andra skulle sammanslagningen skapa en mycket större inre marknad. USA och Kanada är redan nära sammanlänkade kommersiellt (genom AEUMC, tidigare NAFTA). En sammanslagning skulle dock undanröja alla kvarvarande tull- och regleringshinder, vilket åtminstone i teorin skulle kunna främja den fria rörligheten för varor, tjänster och kapital. Kanadas integration skulle också vara ett geopolitiskt lyft. De arktiska farlederna, som långsamt öppnas upp i takt med att isen smälter, skulle kunna bli en viktig fråga, och Kanada har territoriella anspråk där. För USA skulle det vara en strategisk fördel att kontrollera en större del av den norra delen av kontinenten och de arktiska vattnen.

En annan fördel skulle vara harmonisering och synergier när det gäller infrastruktur (pipelines, järnvägar, broar etc.) och integrerade försvarssystem inom NATO och NORAD. Ytterligare integration skulle kunna förenkla detta samarbete, eller till och med förstärka det inom vissa områden (övervakning, underrättelseverksamhet etc.).

Det geopolitiska resonemanget krockar dock med verkligheten med mycket olika suveräniteter med mycket olika politiska och kulturella system. Vad skulle t.ex. hända med tvåspråkigheten (franska/engelska) eller med det kanadensiska sjukvårdssystemet (som är mycket mer skyddande än det amerikanska) i samband med en sammanslagning? Låt oss också komma ihåg att Kanada fortfarande är en konstitutionell monarki som är beroende av London, och det är förvånande att vi inte har hört kungen av England, Kanadas suverän, reagera på Trumps uttalanden! Att ett samgående i detta skede är orealistiskt tyder på att Trumps strategi bygger på att skapa en gynnsam maktbalans genom provokation. Donald Trump har ett antal klagomål mot Kanada, till exempel invandringsproblemet. Siffror från Customs and Border Protection visar att den amerikanska gränspoliserna 2024 förhindrade nästan 25.000 illegala passager vid den amerikanska gränsen, tio gånger fler än 2022. Det är tydligt att gränsen mot Kanada är ett av Donald Trumps mål.

Samma annekteringslogik från Trumps sida har de senaste dagarna visat sig när det gäller Grönland, ett enormt självstyrande territorium som lyder under kungariket Danmark. Grönland är visserligen en isolerad och glesbefolkad ö, men den är av stort strategiskt intresse. Idén om USA:s kontroll över Grönland är inte ny: den uppstod redan på 1900-talet (särskilt under andra världskriget och kalla kriget) och dök sedan upp igen i en mer medial form 2019, även då med Donald Trump. USA:s motiv kan sammanfattas i fyra huvudpunkter. Den första punkten rör Grönlands geostrategiska och militära intresse för USA. Grönland har en nyckelposition i Arktis, en region som blir alltmer eftertraktad i takt med att isen drar sig tillbaka och de nordliga sjövägarna blir tillgängliga. Den amerikanska flygbasen i Thule (Pituffik Space Base) på norra Grönland (etablerad under det kalla kriget) fungerar som relä för satellitövervakning, missilvarning och upptäckt av objekt i omloppsbana. Genom att stärka sin närvaro i detta område får USA en militär övervakningsfördel, särskilt i förhållande till Ryssland, som också har en stark närvaro i Arktis. Det är också värt att fråga sig om inte Rysslands ledarskap inom hypersoniska missiler är direkt relaterat till denna nya amerikanska aptit. Genom att kontrollera Grönland flyttar amerikanerna fysiskt närmare ryskt territorium och kanske känner de att detta minskar underlägsenheten hos deras missiler i förhållande till Rysslands. Det är en möjlighet som inte bör uteslutas. Även om de aldrig säger det, kan amerikanerna vara medvetna om sin underlägsenhet i förhållande till Ryssland på det nukleära och ballistiska området.

Grönlands andra stora intresse för USA är dess naturtillgångar. Situationen har förändrats sedan 2007, då US Geological Survey (USGS) upptäckte betydande reserver av olja, gas och metaller i den arktiska regionen. Enligt USGS studier från 2008 innehåller

Arktis som helhet nästan 31 miljarder fat oljeekvivalenter, vilket motsvarar 13 procent av världens upptäckta oljetillgångar och 30 procent av naturgasreserverna. Grönland ligger i järn- och kolbältet som sträcker sig från Alaska till Skandinavien och tros också ha enorma reserver av mineraler och sällsynta jordartsmetaller (metaller som används i högteknologisk tillverkning och som till 95 procent produceras i Kina) samt världens tredje största urantillgångar. Dessa upptäckter har inte undgått vare sig Kina eller USA. Men eftersom 82% av Grönlands yta är täckt av is är underjorden särskilt svår att exploatera. För att inte tala om risken för kollisioner med isberg. Kina har ökat sitt inflytande på Grönland under de senaste åren och är redan världsledande inom sällsynta metaller, och mer specifikt inom sällsynta jordartsmetaller. För Washington skulle en direkt kontroll över Grönland sätta stopp för Kinas växande inflytande där.

Sedan 2009 har grönländarna själva fått bestämma hur deras råvaror ska användas. Tillgång till Grönlands mineraltillgångar anses vara avgörande av amerikanerna, som 2019 undertecknade ett samarbetsmemorandum inom denna sektor. Européerna följde efter fyra år senare med ett eget samarbetsavtal. Grönlands jordmån är mycket väl kartlagd, vilket möjliggör en detaljerad kartläggning av resurserna: EU har identifierat 25 av de 34 mineralerna på sin officiella lista över viktiga råvaror, inklusive sällsynta jordartsmetaller. Men kommer Europeiska unionen, som har minst lika stort behov som Förenta staterna av att säkra sina framtida leveranser av sällsynta metaller, att kunna stå upp mot Washington när det gäller Grönland? Ingenting är mindre säkert.

För det tredje skulle Grönland ge USA en enorm fördel i den nya geopolitiska konkurrensen om kontrollen över Norra ishavet. Arktis har blivit ett tävlingsområde mellan stormakterna: USA, Ryssland och Kina (det sistnämnda landet investerar massivt i polarforskning och infrastrukturutveckling). Genom att försöka befästa sin närvaro på Grönland skulle USA motverka både Kinas inflytande (som investerar i gruvdrift och infrastrukturprojekt på Grönland) och Rysslands militära projicering i Arktis. De kortare nordliga sjövägarna som förbinder Europa med Asien är en viktig handelsfråga: att kontrollera eller påverka dem innebär en strategisk fördel.

Trump talar om att köpa Grönland. Att köpa territorium är inget nytt för USA. USA köpte Louisiana av Frankrike 1803. Louisiana var då mycket mer än den nuvarande delstaten Louisiana. Frankrike sålde 2 145 000 kvadratkilometer territorium, eller 22,3 procent av USA:s nuvarande yta, för en spottstyver! USA köpte också Alaska 1867. Trumps önskan att ta över Grönland, ett territorium vars huvudstad Nuuk ligger närmare New York än Köpenhamn, verkar mycket starkare än hans ambition att kontrollera Kanada. För Kanada talade Trump om att använda "ekonomisk kraft", medan han för Grönland i slutet av december skrev "av skäl som rör nationell säkerhet och frihet runt om i världen anser USA att ägande och kontroll av Grönland är en absolut nödvändighet", och några veckor senare vägrade han utesluta att använda militär kraft för att förvärva detta danska territorium. Som nämnts ovan visade Trump detta intresse för Grönland redan 2019. Det råder ingen tvekan om att Trumps ambitioner bottenar i hans besatthet av att stoppa Kinas uppgång till global nummer 1. För Trump är Kina fienden, inte Ryssland, och det är detta som gör en uppgörelse mellan USA och Ryssland om Ukraina möjlig.

Men om USA inleder en dragkamp med EU om Grönland kommer NATO:s framtid att stå på spel. Danmark är en av NATO:s starkaste medlemmar. Trump planerar också att ifrågasätta Natos funktionssätt och har inte ens uteslutit möjligheten att USA lämnar alliansen. Så vad har han i åtanke? Använda hotet från Grönland som en pistol mot huvudet på sina Nato-partner? Nato är också det verktyg som hindrar européerna från att komma bättre överens med Ryssland än med USA. Kan Washington förstöra det som har varit dess leksak sedan slutet av andra världskriget?

I nuläget är det svårt att förstå Trumps prioriteringar. Han väger sina ambitioner mot varandra och skapar maktbalanser, utan tvekan för att byta ut en prioritering mot en annan. Men en sak är säker. Trump står på den rena geopolitikens sida. Hans vision är att USA måste bli en starkare territoriell och geografisk makt gentemot Kina och att USA måste öka sin kontroll över mineraltillgångar. Hans geopolitiska vision avslöjar också den vikt han fäster vid Norra ishavet. Han har säkert förstått att Ryssland är på väg att bli den ledande arktiska makten under 2000-talet.

[Trump y el renacimiento del panamericanismo](#)

Jean-Jacques Mounier, Geopolitica 250116 (ZT)

HÄV BLOCKADEN AV KUBA!

Bli en del av solidaritetsrörelsen!

Bli medlem i Svensk-Kubanska!

Eller skicka ett bidrag till Stödfonden!

Ange namn, e-post, adress och skicka 300 kr för ett års medlemskap (150 för pensionärer, arbetslösa och studerande)

Swish 123 589 0975 eller Pg 40 54 11 ? 0

Bidrag till insamlingen ?Mediciner till Kuba?

PG 23 57 15 ? 0 ELLER Swish 123 182 37 72

